

Vadas Gyula

ÖNIGAZGATÓ KÖZÖSSÉGEK SZERVEZÉSE PÉCSETT

Bevezetés

Kárpát-medencei hazánk összes településén vissza kell állítanunk a hajdani családi-szomszédsági közösségeket, az utcaközösségeket, a negyedmesterségeket stb., vagyis az egykori nemzeti öngazgatást. E nélkül ugyanis aligha szólhatunk a magyar nemzet egészségéről, életéről, 21. századi újbóli felemelkedéséről, fényes jövőjéről. E hagyományos öngazgató közösségek igen szépen és eredményesen tevékenykedtek mindaddig, amíg szét nem zilálták a magyar nemzet szakrális talapzatát. Ugyanakkor a nemzeti öngazgatás visszaállításával párhuzamosan meg kell kezdenünk a többnemzedékes nagycsaládoknak a mai halódó kiscsaládok helyébe történő visszaszervezését is.

Az utóbbi negyedszázadban – szerencsénkre – kedvező településfejlődési, -fejlesztési folyamatok indultak meg szerte Kárpát-medencei hazánkban: a nemzeti öngazgatás visszaállításának a szükségességét egyre többen ismerik fel falvainkban és városainkban. A meglehetősen gyatra településfejlesztési terveket fel kell váltaniuk a lakóközösségek által megbízott, népben-nemzetben gondolkodó, hazájukat, nemzetüket szerető, a közjóért tevékenykedő magyar tervezők településfejlesztési elképzeléseinek.

A Pécsi Lokálpatrióta Szövetség azon fáradozik, hogy Pécssett ismét legyenek családi-szomszédsági közösségek, utcaközösségek és negyedmesterségek; legyenek szomszédságfők, utcanagyok és negyedmesterek, amelyek, ill. akik hatatosan képesek dolgozni a településrészük lakóiért.

„Minden magyar felelős minden magyarért” – írta a kolozsvári Szabó Dezső, nemzetünk egyik nagyja és azok közül is egyik legkiválóbbja 1935 novemberében.¹ E jelmondatnak a szellemében igyekszem jómagam is cselekedni Kárpát-medencei hazánkért, nemzetünk felemeléséért. Azért fogtam hozzá a hajdani jól

---

¹ A kitűnő író ún. *Ludas Máttyás-füzeteinek* 1935. évi novemberi 12. számában, a címol-dalon lelhető föl e nagy fontosságú jelmondat. A füzetek 1934 és 1942 között nyolc-van alkalommal jelentek meg. Egyedül írta és szerkesztette őket, mint a másik kiváló-ság, Németh László a sajátját, a *Tanút*. Szabó Dezső *Az elsodort falu* c. igen nagy hor-derejű történelmi regényével örökre beírta magát a magyar nemzet szívébe.

működő falusi, mezővárosi, bányavárosi és szabad királyi városi önkormányzatok közösségeinek kutatásához, mert leplezetlen szándékom az, hogy a régi lakossági önkormányzatok közösségeket visszaállítsuk, tapasztalataikat átültessük Kárpát-medencei településeink mai valóságába. Dolgozatomban szólok e közösségek visszaállítása szükségességének elvi-elméleti alapjairól és a Pécsi Lokálpatrióta Szövetségnek a nemzeti önkormányzatok közösségeinek Pécsen történő visszaállításáért tett eddigi erőfeszítéseiről.

Nemzeti önkormányzatnak nevezem egy település *lakosainak önszerveződését*, amely a település vagy annak egy része mindennapi életében fontos szerepet játszik. Ezen önkormányzatok közösségeinek felállítását nem az állam törvényhozása rendeli el, mint a településeink önkormányzatiságát, hanem maguk a lakók hozzák létre azokat. Ilyenek például a tízes² vagy tízed, a kút- vagy forrásközösség, a családi-szomszédági közösség, az utcaközösség, a negyedmesterség, a közbirtokosság.

* * *

A nemzeti önkormányzatok iránti érdeklődésem kezdete messzire nyúlik vissza az időben. Negyedszázaddal ezelőtt, 1990 júliusának közepén találkoztam *dr. Veress Albert* csíkszeredai elmegyógyász főorvossal az V. Nemzetközi Pszichofiziológiai Kongresszusnak a Nógrád vármegyei Szirákon, a gyönyörű Kastély Szállóban megtartott pszichiátriai szimpóziumán. Szakmai gondjaink megbeszélése közben határoztuk el, hogy a jelenleg Hargita névvel illetett erdélyi megyében is (ez a hajdani Csík vármegye egy része) megindítjuk az önkormányzatok kutatását. Az izgalmas feladatot 1990 őszén készítettük elő, és 2012 elejéig végeztük népes kutatási asszisztencia bevonásával. A csíki önkormányzatok kutatásának 22 esztendeje alatt keresztül-kasul bejártuk e gyönyörű vidéket, s rengeteg székelyföldivel beszélgettünk. Mintegy 50 kisebb-nagyobb tanulmányt jelentettünk meg hazai és külföldi szakfolyóiratokban, számos konferencián, kongresszuson mutattuk be személyesen is kutatásunk eredményeit – itthon és külföldön egyaránt.

„A haza véghatárán fekvő”³ fenséges Csíkszéket járva figyeltem fel arra, hogy itt a falvak nem egybefüggő települések, hanem kisebb-nagyobb részekből – ún. falutízesekből – állnak össze. Előtte nem hallottam még e településszerkezetről, illetve a nemzeti önkormányzatok e fajtájáról. A magyar rendi alkotmány nem szabályozta egyetemlegesen településeink közösségeinek a szerveződését és jogéletét. A rendi társadalomban a közhatalom nem foglalkozott a községekkel. Igazgatásukat a földesúr és a jobbágyok között kötött szerződések szabályozták.

² A *tíz* tőszámnév néhány toldalékában megőrzi a többi magánhangzó hosszúságát, néhány származékban meg rövidre vált: *tízen*, *tízes*, de: *tized*, *tízen*-. A *tízes* főnév egyfajta közösségi szerveződést jelent, a székelyek rövid *i*-vel ejtik, ennél fogva rövid *i*-vel is írjuk, pl. *falutízes*.

³ ORBÁN Balázs 1986. 1.

A Magyar Királyságban a központi igazgatás (az államigazgatás) mellett még különféle öngazgatási közösségek is működtek a településeinken (a már említeteken kívül: céhek, kalandos társaságok, kapuközösségek, hídközösségek, esztenatársaságok, közbirtokosságok, kalákák). Ezek jól összetartották a település lakóit, szervezték társadalmi és gazdasági életét, a védelmét, a közmunkákat, és hatásosan védték a lakosságot a természeti csapásoktól és az ellenségtől is.

Csíkmindszent a magasból. A táj szerkezetében jól láthatóak az egymástól elkülönülő települési csomópontok: a falutízesek.

Forrás: <http://www.cseke.ro/kozepcsik-honismeret/>

Amikor aztán 2012-ben lezártuk dr. Veress Albert barátommal a csíki öngyilkosságok kutatását⁴, neki láttam a hajdani nemzeti öngazgatás alaposabb megismerésének. Ám már előtte, 2010 őszén kapcsolatba léptem a *Magyarok Szövetsége* pécsi elöljárójával, Szilágyi László úrral a *többszemélyes nagycsaládoknak a nemzet életébe való visszaszervezése ügyében*. Vele azóta is foglalkozunk e tervvel, illetve a pécsi nemzeti öngazgatás visszaállításával. S megtudtam még, hogy a *Magyarok Szövetsége* is szorgalmazza nemzeti programjában a hajdani tízes közösségeknek, a tizedeknek a visszaállítását. Majd a további kutakodásaim közben találtam rá – nagy-nagy örömemre és megdöbbenésemre, hogy ma ilyen van! – a nemes egri fertálymesterekre és *Várkonyi Györgyre*, az Egri Fertálymesteri Testület főkapitányára, akivel két és fél esztendeje gyümölcsöző az együttműködésünk. Majd felvettem a kapcsolatot Kossa Lajos úrral, Aba város polgármesterével, mert megtudtam: ott már működnek utcaközösségek, és van magisztrátus is. Aztán 2013 tavaszán megalakítottam Kustos Irma, Tóth Anikó, Sey Gábor, Szilágyi László és Vajda László pécsi lakosokkal a Pécsi Lokálpatrióta Szövetséget, amelynek az egyik magasabb feladata a nemzeti öngazgatás visszaállítása Pécsen, illetve Kárpát-medencei magyar hazánkban.

A nemzeti öngazgatás elvi-elméleti alapjai

A társadalmi devianciák több mint három évtizedes kutatása közben fogalmazódott meg bennem ama igen határozott véleményem, hogy a mai közösségi, önkormányzati és állami intézmények elégtelenek az elnemzetlenített országban a felbukkanó és terjedő devianciák visszaszorítására, illetve megelőzésére. Az efféle magatartásfajták (öngyilkosság, alkoholizmus, a mentális betegségek változatos fajtái, narkómánia, erőszak, káromkodás, a gyermekek és nők bántalmazása, gyilkosság, rablógyilkosság, lopás, vesztegetés, nemi fogyatékoságok, erkölcsi romlás, értékvesztés, halódó kis családok, felosztott házasságok stb.) az elmúlt száz év alatt rohamosan terjedtek, miközben az ellenük való fellépés a nemzet egyre nagyobb erőit emészti fel.

Európában mindenütt csekély a hatása a szociálpolitikának, az egészségügynek, a nagy dérral-dúrral beharangozott megelőzési programoknak, a település- vagy közösségfejlesztési tervzeteknek. Hatalmas mennyiségű pénzt herdálnak el az állami és az önkormányzati szervek a társadalmi gondok csökkentésére és megelőzésére, ám a depriváció⁵, az egészségkárosodás rendületlenül újratermelődnek (szegénység, eladósodás, hajléktalanság, kirekesztés, funkcionális analfabetizmus, kifosztás-kizsákmányolás, műveletlenség, felosztott házasságok,

---

⁴ Lásd VADAS Gyula – VERESS Albert 2012.

⁵ Valamitől való megfosztottság – szerk.

csonka családok, népességsökkenés, a lakosság elöregedése, a családok és a közösségek szétesése, a közösségi értékek eltűnése stb.).

Az urbánus társadalmakban⁶ az *érzelmi biztonságot adó valódi közösségek hiánya miatt* tömegesen lépnek fel a különféle lelki terhelések, pszichiátriai zavarok, pszichoszomatikus kórképek (depresszió, pánik-agorafóbia, kedélybetegségek, házassági gondok és viszályok, felosztott házasságok, elmagányosodás, idő előtti elhalálozás, szorongások, pszichopátia; szív- és érrendszeri betegségek, magas vérnyomás, emésztőrendszeri fekélyek, elhízás, elgyöngülő immunrendszer, allergiák, rákbetegségek, szülési rendellenességek, a vázrendszer betegségei stb.). Ugyancsak komoly gondokkal találkozunk a környezet- és természetvédelem, a megújuló energia felhasználása, a biomassa előállítása, a nemzeti KFI-stratégia⁷, az energiabiztonság, a városfejlesztési stratégia stb. területén is. *Egy beteg, értékeit elvesztő, neoliberális mótellyel fertőzött társadalomban élünk!* – mindenhol Európában.

A hosszú évtizedek alatt végzett különféle mentálhigiénés kutatásaim azt mutatták, hogy e bajoknak az *egyik*, ám igen fontos oka Kárpát-medencei hazánkban *a többnemzedékes nagycsaládoknak és az ősi magyar családi-szomszédsági, atyafisági közösségeknek a meglehetősen kedvezőtlen társadalmi-gazdasági és mentális folyamatok miatti eltűnése a nemzet életéből.*

Jómagam igen sajnálatosnak és nagy-nagy állam- és településszervezési hibának tartom azt, hogy az osztrák elnyomóinkkal való kényszerű kiegyezkedés után a magyar országgyűlés által elfogadott, a sok száz éves rendi közigazgatásunkat felváltó ún. polgári közigazgatásra való áttérést megalapozó törvényekből – jelesül az 1871. évi XVIII. tc.-ből⁸, majd az ezt módosító 1876. évi XXII. tc.-ből – kimaradtak a falusi és a városi közösségek hagyományos, jól működő szerveződése: a tizes, utcakapitányság, negyedmesterség, a családi-szomszédsági közösségek stb., s így azok lassan-lassan kikoptak a nemzet minden napjaiból. Ez igen-igen nagy hiba volt! Ezen önigazgató közösségek ugyanis *lélekben, érzelmileg sokkal közelebb álltak egy-egy település lakosaihoz, családjaihoz*, mint az akkoriban kialakított rendezett tanácsú városok, törvényhatósági jogú városok, vármegyék stb. hivatalnokai. Ezért is tartom nemes hazafiúi tetteknek azt, hogy az egi lokálpatrióták visszaállították 1996-ban a kommunisták által 1950-ben erőszakkal felbomlasztott negyedmesterségeket, illetve a Székelyföldön is szerveződnek megint a hajdani falutízesek és a közbirtokosságok.

⁶ Urbánus társadalom: elfajzott, a természetes és a szakrális létezési módtól messze került, lelkileg-testileg és erkölcsileg beteg társadalom. Lásd például a homoszexualizáció és más nemi fogyatékoságok meg a dzsenderizáció, vagyis a hetero-, homo- vagy transzszexualitás egyenrangúságának a terjedését, az elnemzetlenítést, a szabadság ajnározását, a természeti környezet tönkretételét, a nyugati áldemokrácia és a pénzhatalmi elit uralmát a társadalmak felett.

⁷ KFI: kutatás, fejlesztés, innováció, azaz megújulás

⁸ *A községek rendezéséről*

A magyar nemzet belső ellenségei a 19. század második felét a „demokrati-
kus” átalakulások évtizedeinek vélték. Én másképp: a Magyar Királyság telepü-
lési önkormányzatainak a „polgári” indíttatású „modernizáció” általi megcsonkí-
tása és a nemzeti szakrális értékek felszámolása időszakának tartom. Persze ne-
kem más a viszonyítási alapom, másként értelmezem a magyar nemzettel nem
éppen barátságos történészek által zsákutcásnak titulált magyar társadalom tör-
ténétét. Zsákutcsás, persze, mivelhogy a belső ellenségeinknek másodjára már
„sikerült” az elnyomó orosz birodalom hadseregének a segédletével az ők kom-
munista akoljába beleszorítaniuk a legyőngült nemes magyar nemzetet. Tény,
hogy a hagyományos nemzeti demokráciát és a nemzet szakrális talapzatát a
Nyugat-Európából származó liberális polgári demokrácia kiépítése, majd később
az oroszok és a velük kollaboráló helytartóik elnyomása tette tönkre, rombolta
szét. (S más súlyos kártételei is voltak a rajtunk élőködők garázdálkodásának.)
A 19. századi liberális államfelfogás az újraközpontosított államhatalom révén
kiszorította településeink öngazgatásának igen fontos hagyományos alapjait: a
lakosság által önkéntesen szervezett öngazgatási egységeket. A Magyar Király-
ság településeinek jól működő öngazgatása a liberális polgári állam országgyű-
lése által hozott törvények révén elsorvadt, s e rombolást a rajtunk élőködő,
idegen kommunisták még csak tetézték⁹. A családi-szomszédsági közösségeket,
utcaközösségeket, negyedmesterségeket felváltotta a „hivatal” – és ez óriási hiba
volt! –, amely sohasem lesz oly közel a település lakosaihoz, családjaihoz, ami-
képpen volt régebben a tizesbíró, az utca kapitány, a negyedmester, a tízházgazda
vagy a szász vidékeken a szomszédsági atya.

A főleg idegen tőkések és bankárok által a 19. század második felétől megin-
dított és a magyar nemzet szakrális talapzatát szétdúló nemzetrombolás folyama-
tában a szabadelvű politikusok diadalmenetnek hirdették ténykedésüket.¹⁰ Majd
később a rajtunk élőködő idegen kommunisták ugyancsak az övéket.¹¹ Az előt-
tük álló példa a nyugat-európai államok voltak, ahová nekünk, úgymond, föl kell
zárkóznunk. Láthattuk azonban, hova vezetett a magyar nemzeten élőködő el-
lenségeink uralma. Ott, ahol az állam vezetői nem a nemzet saját hagyományait

---

⁹ Lásd az 1950-es I., azaz a tanács törvényt.

¹⁰ A Magyar Királyság a tőkepénzesek hatalmába került; következményeként az 1870-es
évektől az I. világháborúig mintegy kétmillió állampolgár vándorolt ki, főleg az Ame-
rikai Egyesült Államokba, de jutott belőlük Kanadába, Dél-Amerikába és más orszá-
gokba is. A kivándoroltak kb. egynegyede magyar volt. Ez lett volna a liberálisok di-
adalmenete?

¹¹ A moszkovita kommunisták térfoglalása első éveiben 200 000 magyar menekült el a
megcsonkított országból; 1956 októberét követően szintén mintegy 200 000 magyar
hagyta el a kommunisták bosszúállástól való félelmében csonka hazáját; 1960 és 1989
között pedig újabb mintegy 130 000 magyar szökött külföldre a kommunisták diktatú-
rájából. S ez az aljas diktatúra 22 milliárd dollár adósságot varrt a magyar nemzet
nyakába. Ez lett volna a kommunisták diadalmenete?

követik, hanem megfertőződnek a Nyugatról jövő, fölöttébb kétes eszmei áramlatokkal, és ha a lelki fertőzés még erkölcstelenséggel is párosul, ott vége a nemzetnek, vége a hazának.

Belső és külső ellenségeink igencsak szeretik azt hangsúlyozni, hogy a Magyar Királyságban az egyes települési közösségeken belüli önrendelkezésnek nem voltak „demokratikus” hagyományai, ezért – ellentétben a bennünket megálázó és kifosztó Nyugattal – nekünk, magyaroknak, még tanulnunk kell a demokráciát. *Minő tévedés, minő tudatlanság!* Sok bizonyítékunk van e szerfölött rosszindulatú vélemény cáfolására annak ellenére, hogy a magyar települések önkormányzatait, öngazgatási szervezeteit, községi igazságszolgáltatását kevésbé kutatták a történészek, a jogtörténészek és a néprajzosok, mint például a magyar királyi, rendi közigazgatás felépülését és változásait.¹² Való igaz, sok településünk rengeteg levéltári anyaga elveszett, elégett tűzvészben (pl. a pécsi püspöki iratok a török Pécsre való „beköltözése” előtt lettek elszállítva ismeretlen helyre, illetve a 18. század elején, az 1704. évi a rácdúláskor is elégték iratok, mert a rácok fölgyújtották a városházát). Nem is szólva ama galádságról, amely a Magyar Királyság főleg franciák általi trianonizálását jelentette, amikor is levéltáraink legnagyobb része idegen és velünk aljasul ellenséges impériumok uralma alá került. Mindezek megnehezítik a hajdani települési önkormányzatok és öngazgató közösségek tevékenységének, működésének a kutatását.

A székelyföldi, már írásban megmaradt falutörvények is szólnak a tizesekről az 1500-as évek elejétől kezdve, ami azt jelenti, hogy a tizesek már korábban is létező öngazgatási intézmények voltak. A magyar falurészek nevében számos helyen, kies Kárpát-medencei szállásterületünk egészében – az Őrvidéktől Csángóföldig; Bártfától Újvidékig – fellelhetők a *szeg, szer, lok, kert, alja, tizes, tíz* stb. elnevezések, amelyek a hajdani, a magyarság 9. századi Kárpát-medencei tömeges leteleplésének emlékei. Vezéreink feltehetőleg tíz-tíz atyafiságot (nagy családot) telepítettek le egy-egy alkalmas területen. Más szép emléke a nemzetségi családrendnek a hadas településszerkezet (pl. Matyóföld, Palócföld), amelyben egy-egy többnemzedékes nagycsalád – a had – települt egymás közepében.

Nálunk hagyomány volt régebben a településeinken egymás segítése (pl. kaláka), a tisztségek bizonyos időközönként, általában évente történő választása, az öngazgatás, a törvénykezés és a bíraskodás egysége falvainkban és városaink-

---

¹² A Szent Korona-tan szerint nemzet és fejedelem szorosan összetartoznak; egyikük sem képes a hatalmat kizárólagosan gyakorolni. Ezen elv az európai joggyakorlatban egyedülálló: a hatalom teljessége nem a népet és nem az ország választott vezetőjét, hanem egyedül a Szent Koronát illeti meg. Ezen elv biztosította – jóval a legújabb kori európai „demokráciák” megszületése előtt – a magyarság nemzeti demokráciáját, és kizárta a diktatúra kialakulásának a lehetőségét. Ami, ugye, sok európai államról nem volt elmondható. Tehát éppen a nyugat-európaiak tanulhatják meg tőlünk a nemzeti demokráciát.

ban. Ez a családokban elvileg ma is ekképpen van. A szülők igazgatják a családot, hozzák meg a család együttműködési szabályait, és „bíráskodnak” is a szabályszegő családtagok felett. A *Charles de Montesquieu* által hirdetett hatalmi ágak szétválasztásának elvét felül kell vizsgálni, mert azok a kisközösségekben értelmüket veszítik. A hatalmas államalakulat működésében célszerű a külön kezelésük, ám a kisközösségekben amúgy egyenesen rossz a hatásuk. Meggyőződésem, hogy a szabályalkotást (törvénykezést) és a bíráskodást (az erkölcsi megítélést, az erkölcsi véleményalkotást legalább!) a majdani családi-szomszéd-sági közösségekben újra a közösségek vezetőinek a kezébe kell majd adni.

* * *

A nemzet igen rossz egészségi állapotának a javítása feletti elmélkedéseim s a gyógyítás módozatainak a keresése, valamint a hajdani települési öngazgatási közösségek visszaszervezésére vonatkozó terveim szükségszerűen terelték gondolataimat a település-, ill. a falu- és városfejlesztés felé. Pécs város fejlesztése felé is. Ugyanis bármiféle nemzeti, városfejlesztési vagy „humán erőforrás-fejlesztési” stratégiát dolgozunk is ki, akár a legkiválóbbnak gondolt szakemberekkel, az csak és kizárólag akkor lesz sikeres hosszú távon, ha egészséges nemzetre, egészséges lakosokra épül. Azaz *egészséges családokra, egészséges közösségekre, egészséges egyénekre*. És itt mind a testi, mind a lelki-szellemi, mind pedig az erkölcsi egészségre gondolok. Márpedig nemzetünk jelenlegi egészségi és erkölcsi állapota tragikus. Ezt népesedési, egészségügyi, bűnözési és egyéb statisztikai adatok sajnos „fényesen” bizonyítják. Úgy is mondhatnám: a társadalmi tervezés, a vidék- és területfejlesztés, a településfejlesztés, a környezet- és természetvédelem, a „humán erőforrás-fejlesztés” (amin én nem pusztán foglalkoztatást értek), a KFI-stratégiák, a hulladékmentes gazdaság, az élelmiszer-önellátás, a víz- és energia-önellátás stb. akkor lehet eredményes, ha egészséges földrajzi környezetben zajlik. Ám beteg társadalomnak a földrajzi környezete is beteg.

Több évtizedes kutatási tapasztalataim alapján bizton állíthatom, hogy a betegeskedő nemzet gyógyítására, hatékony kezelésére, a természeti és „emberi erőforrások” fejlesztésére *a többnemzedékes nagycsaládoknak és az ősi családi-szomszéd-sági közösségeknek a nemzet életébe való visszavezetése, s vele a táj, a falusi és a városi élet helyreállítása* is szükségeltetik. Jobbára a többnemzedékes nagycsaládok alkotta háztartások és a szomszéd-sági közösségek lesznek képesek a tömegtársadalom elmagányosodott emberének a sok bizonytalanságát, a sok testi és lelki betegségét legyőzni. A nemzet erőforrásait pocskoló meddő politikákat pedig be kell szüntetni, illetve gyökeresen át kell alakítani.

Vallom: nemes és erős érzelmi kötődést és szilárd erkölcsi tartást, fajsúlyos közösségi és nemzeti kapcsolatokat, szokásokat, hagyományokat létrehozó és fenntartó többnemzedékes nagycsaládok, családi-szomszéd-sági közösségek,

utcaközösségek és negyedmesterségek nélkül nem lehet a nemzet felemeléséről gondolkodnunk. S aligha érhetünk el eredményeket a mindennapi élet, az erkölcs, az egészség, a nemzetgazdaság, a közoktatás, a természeti és a társadalmi környezetünk védelme javításában, a belső és külső ellenségeinkkel – a rajtunk élőködőkkel – szembeni küzdelemben.

Felelős nemzeti kormányunk és kétharmados többségű országgyűlésünk óriási erőfeszítéseket tesznek a magyar nemzet belső és külső ellenségeinek az aljas, meg-megújuló támadásai, rohamai közepette a sokat szenvedett, Kárpát-medencei hazánk megmentése és felemelése érdekében. Ilyen fontos és előremutató ténykedéseik – többek között – a 2011-es húsvéti alaptörvény – Magyarország Alaptörvénye – elfogadása, a közigazgatás újjászervezése, a közszolgálat átalakítása és a közjogi értelemben vett nemzetegyesítés.

Sajnálatos azonban az, hogy a települések lakóinak önkéntes munkán alapuló öngazgatási közösségeire sem a nemzeti kormány, sem a kétharmados többségű országgyűlésünk képviselői, sem pedig a települések „hivatalos” önkormányzatai nem fordítanak figyelmet. *S ez igen nagy baj!* Ugyanis sürgős tennivalóink e téren is bőven akadnak. Persze érthető, hogy a hivatalos szervek és személyek nem képesek egy időben mindenre odafigyelni. Ezért a nemzet egyes tagjai érdemes javaslatainak átbeszélése, értékelése, megvalósítása is hozhat jó eredményeket egy-egy település lakóinak életében.

Vannak egyébként más jó és kiváló kezdeményezések is Magyarországon és a határokon túli ősi, magyar területeinken is szétvert nemzeti és lakóhelyi közösségeink talpra állítására, illetve újak meghonosítására (lásd egri fertálmesterség, székely autonómia, helyi piac és gazdaság felélesztése, polgárőrsegek, Szomszédok Egymásért Mozgalom, önfenntartó település stb.). Ám mindezeknél jóval többet tud a hagyományos nemzeti öngazgatás, településeink jövőbeni családi-szomszédági közösségei!

Végigolvasván a Pécs városfejlesztésével foglalkozó tanulmányok sorát, szomorúan állapítottam meg, hogy azok a gazdasági, építészeti, környezetvédelmi, közlekedési, idegenforgalmi, egyetemi stb. szempontok szerinti városfejlesztésen túl szemléleti fordulatot a stratégiai tervezésben nem hoztak. *Márpedig új kulturális korszakba léptünk – a magyarság újabb nemzeti korszakába és a sokszínű európai nemzetek létezésének a megújuló korszakába –, s már e tény maga szemlélet- és paradigmaváltást követel az előrelátó tervezőktől!* Tehát a pécsi városfejlesztési tervezetet is új alapokra kell helyezni! A városfejlesztési elképzelésnek, a tervezetnek és az egységesített városfejlesztési stratégiának a lakosság öngazgató közösségeinek a fejlesztését is tartalmaznia kell! *Márpedig ez nincs benne a pécsi közgyűlés által 2014. szeptember 25-én elfogadott városfejlesztési tervezetben!* Hiába kértük annak készítőit, foglalják bele. Kérésünk süket fülekre talált. A városi öngazgató közösségek hiányában félresiklik Pécs fejlődése, és ennek egyre erőteljesebben érezhetőek a hatásai. Szerintünk Pécs város egész lakosságát vissza kell vezetni az ősi, hagyományos városi öngazga-

tó közösségekbe. Ez persze sok éven át tartó folyamat. Ezenkívül fel kell venni a falusi és a városi településfejlesztési tervekbe a halódó kiscsaládok többnemzedékes nagycsaládokká való átalakításának a lehetőségét is. E két leleménnyel óriási megtakarításokat lehetne elérni egy-egy település költségvetésében.

A gazdasági élet mértéktartó fejlesztésében pedig a hajdani paraszti gazdálkodás elveit kell alkalmaznunk az utcaközösségek és negyedmesterségek termelési egységeire (igazodás az évköri rendhez, észszerű, takarékos, hulladékmentes termelés, természetes munkamegosztás stb.). Ezzel a pécsi lakosság jóléte is jelentősen növelhető. Ma már szükségtelen tartom az *urbanitisben*¹³ szenvedő nyugati közgazdászok és hazai ajnározók ún. kék gazdaságát¹⁴ népszerűsíteni, ugyanis nekünk magunknak megvan a jól bevált hagyományos paraszti gazdaságunk. Az ún. kék gazdaságról ugyanis szomorúan kell megállapítanom: ebből is (noha a természeti [főképpen a fizikai, a biológiai] rendszerek működési elvét veszi alapul a mértéktartó [az ők szóhasználatukkal a „fenntartható”] fejlődéshez, munkahelyteremtéshez) hiányoznak a természetes közösségek: a többnemzedékes nagycsaládok, a családi-szomszédsági közösségek stb. Régente a magyar parasztok „kék gazdaságot” vittek! Ha a „kék gazdaság” külföldi és hazai agitátorai ismernék a magyar parasztgazdaságok életét, a falvak, mezővárosok gazdálkodását, üzemszervezését, nem akarnák a meleg vizet újra feltalálni. Ezzel persze nem akarom azt mondani, hogy a mai körülmények között újabb ötleteket, módszereket, eljárásokat nem kell keresnünk.

Az urbánus közgazdasági elméletek legnagyobb hibája, hogy kihagyják azt, amire egy nemzet gazdasága, társadalma épül, legfőbb alapját: a természetes, egészséges emberi közösségeket. Amelyek száz évvel ezelőtt is még egészséges körülmények között szereztek a táplálékot, nem termeltek hulladékot, nem pazaroltak, de takarékoskodtak a javakkal. Még a nyugat-európai pénzdiktátorok gyilkos II. világháborúja után is így mentek a dolgok faluhelyt egy darabig minálunk, amíg a kozmopolita kommunista élösködők tönkre nem tették az évköri renden alapuló, szakrális paraszti gazdálkodást. A parasztok nagyon jól tudták, miképpen kell összhangban élniük a faluközösséggel, a falu természeti környezetével, a tájjal (lásd például a székely tizesek közbirtokosságait vagy az ártéri fokgazdálkodást). És ma is birtokolják e tudást, nem úgy, mint az urbánusok, akik a parasztgazdáknak budapesti íróasztalok mögül osztják az észt! A magyar paraszti kultúráról, az egészséges falusi közösségekről a néprajzosok rengeteg szép, megszívlelendő dolgot leírtak már. Európában minden nemzet parasztságánál így ment ez régebben: benne éltek a tájban, használták a természeti erőforrásokat, de nem tették tönkre a környezetüket. Az effajta szerves nemzeti gaz-

¹³ Urbanitis a városi életmód kóros következményeinek, a városi lét okozta kóros jelenségeknek az összefoglaló neve; a városi ember gondolkodásának torzulása, lelki életének elszikesedése, testének elsatnyulása, kapcsolatainak beszűkülése.

¹⁴ Kék gazdaság: hulladékmentes termelést megvalósítani szándékozó, divatos nyugati közgazdasági elmélet.

dálkodást akarják megszüntetni az Európai Unió bürokratái. Ha nem szeretnénk tovább sínylődni (márpedig, ugye, nem), akkor a magyar nemzetnek elkerülhetetlen nemes és magasztos feladata a többnemzedékes nagycsaládoknak és a családi-szomszéd-sági közösségeknek, utcaközösségeknek és negyedmesterségeknek a településeink életébe való haladéktalan visszavezetése.

Az egyik jelmondatom ezért ez: *Dicső múltunkat a fényes jövőnkbe!* Ennek a jelentését az alábbi táblázat világítja meg:

A MÚLTUNK	A JELENÜNK	A JÖVŐNK
Többnemzedékes nagycsaládok	Halódó kiscsaládok	Többnemzedékes nagycsaládok
Családi-szomszéd-sági közösségek	Szétesett közösségek	Családi-szomszéd-sági közösségek
Utcaközösségek	Tömeges devianciák	Utcaközösségek
Negyedmesterségek	Senyvedő önkormányzatok	Negyedmesterségek
↓	↓	↓
Egészséges földrajzi környezet, jól működő közösségek	Döcögő nemzetgazdaság, beteg társadalom, fogyatkozó nemzet, széteső települések	Egészséges földrajzi környezet, jól működő közösségek, sikeres nemzet, mértéktartó fejlődés jelentős szaporulat

A múltunk megjelenése a nemzet jövőjében

A visszaszervezés állami-önkormányzati támogatással, az önkéntesség elve alapján történhet. *E nemes közösségi folyamat nemzedékeken át eltart*, ám mindenképpen felemelő és értékes lesz a nemzet számára. Nyilvánvaló, hogy nem minden család lesz többnemzedékes a jövőben sem, amint régen sem volt mindegyik az. És nem minden település lakói fognak szomszéd-sági közösségekbe tömörülni. *Ám a jó példa ragadós*. Ha a többnemzedékes nagycsaládok és a szomszéd-sági közösségek megint elterjedtek lennének a nemzet Kárpát-medencei szállásterületén, a városainkban és a falvainkban, gyökeresen megváltoznának a nemzet mindennapjai – fölöttébb jó irányba, kedvezően.

Három idézet kedves nemzeti múltunkból:

*„[Kolozsvárnak] negyedekre felosztása, tizedesi és kapitányi intézménye... szép és egészséges alkotása volt a régi századoknak, lelkesítő emlékei egy küzdelmek és dicsőség közt eltelt múltnak, mire büszkén gondolhat a mai nemzedék, s azt fejleszteni, a korhoz idomítva fenntartani az ősök emléke iránti tisztelet és magyar nemzeti érdek követeli.”*¹⁵

¹⁵ JAKAB Elek 1888. 128.

„Az 1848 előtti magyar városi jog két olyan intézményt ismer, amelyek szinte azonos feladatkörrel a városok gazdasági és szociális életében a helyes társadalomszervezési elvek alapján a lakosság jólétét és békéjét voltak hivatva előmozdítani. E két intézmény a fertálymesterség és a tizedesség. Eredetük azonos gondolaton alapul, de egyiknek gyökere a germán, másiknak gyökere a magyar jogban fakad.” – „Ha vesszük a fáradságot és visszalapozunk száz évvel a történelemben, az 1848 előtti magyar városi jogban sokkal jobb és alkalmasabb szervezetet találunk, mely eredetében, megvalósulási formáiban magyar s felújítása biztosíthatja a helyes városi társadalomszervezést.”¹⁶

Általában is elengedhetetlennek tartom szakrális nemzeti hagyományainknak a Kárpát-medencei magyar társadalom életébe való visszahozását, amelyeknek a fennmaradását egy olyan szerfölkött egésségtelen társadalmi fejlődés szakította meg a 19. század második felétől, amely kizárólag a pénzt tette meg az előrejutás, a boldogulás, a gazdaság- és társadalomszervezés alapjául, s Mammon papjainak a kezére játszotta át a nemzetgazdaság irányítását. Így alakult ez egész Európában. Márpedig valódi közösségek nélkül nincs mértéktartó fejlődés, és nem éledhetnek újjá, nem folytatódhatnak a legjobb és legszebb nemzeti hagyományok, a településeinket megtartó öniszervezési hagyományok.

Az önkormányzatiság, öniszervezés azt jelenti, hogy egy település mindenemű függősége – az államhatalommal fennálló kapcsolatát kivéve – megszűnik. A település lakói saját maguk fogalmazzák meg a jogszabályaikat, maguk igazgatják a települést, és maguk törvénykeznek a rendbontók felett. Ez utóbbi azonban a polgári állam és törvényhozás kiépítése óta nem érvényesül teljesen, mivel a polgári állam országgyűlése által hozott igazságszolgáltatási törvények a településekre is érvényesek. (A bíraskodás és a közigazgatás szétválasztása.) Egy effajta települési önkormányzat a lakók közösségeinek állandó és tevékeny részvételével, a teljes jogegyenlőség alapján jöhet csak létre. A település a saját kormányzását (a helyi jogalkotást és a helyi igazgatást) választott testületek és választott tisztségviselők útján valósíthatja meg akképpen, hogy a kisebb, egymást jól ismerő közösségek lakói közreműködésével működteti. Ilyen nincs Pécssett és a baranyai falvakban sem. (Az ún. részönkormányzatok és a nemzetiségi önkormányzatok fölköttébb formálisak.)

A családi-szomszédsági közösségekkel, utcaközösségekkel és negyedmesterségekkel megfelelően tagolt települési öniszervezési rendszer lehetővé teszi az egész lakosságnak a közvetlen és közvetett részvételét a település kormányzásában, egyszersmind biztosítja a lakosság szándékainak valóra váltását ázáltal, hogy e képviselési rendszerben a *képviselő és a képviselt jól ismerik egymást* és az életkörülményeket. S hogy a települési önkormányzat zökkenőmentesen működ-jék, azt a település célszerűen tagolt, szabatosan, nagyjából egyenlő létszámúra felosztott, egymásra épülő közösségeinek kell biztosítania. Ezek legkisebb egy-

---

¹⁶ CSIZMADIA Andor 1942. 77–81.

ségei a családi-szomszédsági közösségek, utána az őket összefogó utcaközösségek, ezek fölött a negyedmesterségek, majd pedig a polgármesterség. Természetesen más felosztások is elképzelhetők, főleg faluhelyt. Az önzagztatás legszélesebb keretét tehát a családi-szomszédsági közösségek kell, hogy alkossák. Ezekből kisebb falvakban csak néhány tíz van, nagyközségekben, városokban akár több száz is lehet. Az utcaközösségek száma igazodik a szomszédsági közösségek számához, a negyedmesterségéké pedig a település lélekszámához.

A feladatunk tehát a szomszédságokig ható hagyományos, ősi nemzeti önzagztatás visszavezetése a települések életébe, így Pécs városába is. Persze mindehhez össznemzeti és polgármesteri támogatás is kell. A szomszédságokra és azok szövetségeire, valamint a majdani többnemzedékes nagycsaládokra lehet aztán ráültetni az új szemléletű gazdaságszervezést (helyi gazdaság, élelmiszer-önellátás, víz- és energia-önellátás, helyi pénz, helyi piac, energia- és élelmiszerbiztonság stb.). Igazából csak jól működő szomszédsági és atyafisági közösségekre lehet egészséges nemzeti fejlődést alapozni.

Sajnos, erős szemléleti és erkölcsi elfajulásnak vagyunk a tanúi az egész világon, különösen a nyugati kultúrában: a szent nemzeti értékek kiveszőfélben, a lakosság urbanitisben szenved. A nemzet gyógyítását ezért a természetes települési közösségek felélesztésével kell kezdenünk a pécsi városfejlesztési politikában és a Kárpát-medencei településfejlesztésünkben is. Egészséges közösségek akkor lesznek ismét, ha a mai beteg, halódó kiscsaládokat fokozatosan többnemzedékes nagycsaládokká alakítjuk át, ill. a családokat újra szomszédsági szervezetekbe terelgetjük – állami és önkormányzati támogatással. És persze csak akkor, ha a természet működési elveihez, az évköri rendhez, a szent nemzeti értékekhez visszük vissza a közösségeket és a nemzetgazdaságot. Mert hát ez régebben így volt a magyar nemzet körében.

Továbbá górcső alá kell vennünk az egyes, túlságosan is divatos, ezáltal pedig fejlesztési akadályokká váló, káros nyugati gondolatmétélyeket (társadalmi felelősségvállalás, öngondoskodás, a dzsender¹⁷ a természetes nemmel szemben, homoszexualizáció, a nemi fogyatékosságok egyenértékűségének, a fajtalanságnak az erőltetése a természetes nemiséggel szemben, nyitott házasság, önismeret, hitel, jótékonykodás [amivel a jótékonykodók fenntartják a szegénységet], kirekesztés, hátrányos helyzet, képviseleti demokrácia és egyebek). Vagyis számos polgári liberális, „modernnek” (= divatosnak) vélt mentális modellt alaposan át és felül kell vizsgálnunk, változtatnunk kell rajtuk, illetve át kell gondolnunk szükségességüket!

A többnemzedékes nagycsaládoknak és a szomszédsági közösségek a nemzet életébe való visszavezetésének véghezvitelét illetően számos vitát folytattak

---

¹⁷ A dzsender ideológia képviselői értelmetlennek tartják a nemek megkülönböztetését, és az egyenre bízják, döntse ő el: hetero-, homo- vagy transzszexuálisként létesít nemi kapcsolatokat. Ezeket egyenrangúként kezelik.

szakemberekkel. Sokuknak az a véleménye, hogy ezen elképzelésemet nem lehet megvalósítani. Dehogynem! – mondom én, és mondják a velem együtt az oruknál messzebbre látó szakemberek is. Csakhogy nem holnap. Először szemléltetváltást kell szorgalmazni, majd az elavult és haszontalan „vezérparadigmák” átállítása következik a viselkedésünket (és a magatartásunkat) eredményesebben alakító elvekre. Ehhez kellenek szórólapok, reklámok, regények, novellák, filmek, kisregények, konferenciák, előadások, az igen kevés, de még ma is létező többnemzedékes nagycsaládok mindennapi életének vagy az egri negyedmesterségnek, az abai modellnek és a székely falutípusoknak a bemutatása és egyebek. Vagyis afféle dolgok, amelyek a tudati változás révén a tettekben is változást hoznak. Persze más is, pl. kedvezményes telekvásárlás, kedvezményes építőanyag-vásárlás lehetősége, a többnemzedékes nagycsaládok házainak, lakásainak típusai stb., stb. (Megjegyzem, hogy a palócok kitűnően oldották meg a többnemzedékes nagycsaládok helységeinek egy telken való elhelyezését. Ezen épületek ma is láthatóak még a Zagyva felső folyása mentén.) És hát olyan messzelátó, művelt emberfők is szükségeltetnek, egyre többen és többen, akik értik is az ún. kulturális paradigmaváltás sürgető parancsszavát és az abból eredő, nemes és magasatos nemzeti cselekvési rendet.

A vérségi-rokonsági kapcsolaton alapuló nemzeti alapközösségi szerveződés – a több nemzedékes nagycsalád és a szomszédságok – oly mértékben rögzült a tudattalanunkban, hogy annak a fölemlegetésével, földézésével, megújításával és a visszavezetésének nemzeti programmá nemesítésével biztosíthatjuk a nemzetnek a felemelkedését. A szomszédságok, utcaközösségek és negyedmesterségek pedig a településrészek lakóinak kívánatos egybeszerveződését, a települések gazdaságának és egyebeknek a megerősödését hozhatják. Ezeknek a nemzet, a városok és a falvak életébe való visszavezetésével menthetjük meg sokat szenvedett, külső és belső ellenségeink által hajsolt, megalázott, kifosztott nemzetünket a további satnyulástól, romlástól, fogyástól, pusztulástól.

Megelőzés győzés – tartja a népi bölcsesség.

A feudális kori Pécs rendszetének néhány jellegzetessége¹⁸

Minden közösségnek, így a településnek is szüksége van irányításra. Ez annál szervezettebbé vált, minél kiterjedtebb lett a városi élet. A szabad királyi városok

---

¹⁸ E fejezetet a pécsi levéltár hajdani igazgatóhelyettesének a tanulmánya alapján vezetem fel. Lásd KOPASZ Gábor 1965. 279–290. E tanulmányra és a negyedmesterekre vonatkozó fellelhető adatokra Márfi Atilla történész, nyugalmazott főlevéltáros, számos kitűnő tanulmány és könyv szerzője hívta fel a figyelmemet. Neki köszönhetem, hogy Pécs egyik településrésze negyedmesterségének, a szabolcsinak a felállításához az 1947-ben Pécshez csatolt Szabolcs település működéséről, hajdani önkormányzatiságáról több folyóméter iratot találtam a pécsi levéltárban.

irányításába, kormányzásába, rendészetébe közvetlenül beleszólt a király. Az általa kinevezett várkapitányok a város védelmét és rendészetét is ellátták. A várkapitány zsoldosai vigyáztak a nappali rendre s az éjjel csendjére. A város rendészeti alkalmazottai a várkapitánynak voltak alárendelve. A mezővárosok rendszete ellenben a földesúrtól függött, így Pécs rendészetének a legfőbb irányítója a püspök volt.

Pécs a török hódoltság korában török kereskedővárossá vált. Hét muzulmán városrésze mellett az egyetlen keresztény városrész a budai kapun kívül terült el. Evlia Cselebi török utazó szerint¹⁹ 2200 iszlám háza volt, melyek alacsonyabbmagasabb, szép köépületek. Sok háznak a tetejét díszes, rózsaszínű cserép fedte. A házakban szőlők, kertek, vízmedencék és szökőkutak. Utcái a sakktábla festése szerint vezetett főutak, a város egyik végétől a másikig látszanak. Két oldalról véges-végig széles, régi kövezetű, igen tiszta gyalogjárók vannak. A fő közúton a város előkelőinek negyven palotája van. A török kori Pécs rendészetéről vajmi keveset tudunk. A törökök végleges elvonulása után (1686) kezdődik Pécs nemzeti életének újbóli megszervezése. Szabad királyi városi rangot Pécs csak 1780-ban kapott az idegen királynőtől, Mária Teréziától.

„A mezővárosok között igen nagy különbségek voltak. A 15. században említett 8–900 oppidum legnagyobb része lakosainak számát és gazdasági, valamint jogi helyzetét tekintve alig volt más, mint nagyobb falu, akadt azonban köztük néhány olyan, amely nem egy szabad királyi várossal, civitas-szal felvette a versenyt. Az ilyen városias jellegű helység korán jutott jelentős kiváltságokhoz akár földesurának adománya, akár az állandó gyakorlat, a szokás révén, amelynek kialakulását a földesúr tudomásul vette. Az ilyen mezővárosokban korán kialakult az igazgatás és a bíraskodás megfelelő szervezete, s velük kapcsolatban korán megindult az okleveles gyakorlat is, amelynek kifejlődését elősegítette, hogy mind számosabbak lettek a polgárok magánjogi ügyletei is, amelyekről hiteles bizonytságot akartak maguknak szerezni; ehhez pedig pecsétre volt szükségük.

Pécszet az ilyen földesúri városok közé sorozhatjuk. Elég, ha csak azt említjük meg, hogy már a Descriptio Europae Orientalis, amelyet a 14. század legelején írt egy franciaországi Domokos-rendi szerzetes, a legnagyobb magyar városok között sorolja fel; hogy V. Orbán pápa az egyetem felállítását engedélyező oklevelében igen jeles városnak és egyetem céljaira alkalmasnak mondja; hogy a 14. században a Dunántúl déli részét magában foglaló kamaraispánságnak a közép-pontja, s hogy a Domokos-rendieknek a budaihoz hasonló főiskolája működött itt a 15. században, de városias jellegéről tanúskodik az a néhány adatunk is, amely már a 14. században kereskedő és kézműves polgáraitól beszél. Amikor II. Ulászló 1495. március és április havában itt tartózkodott, mint a számadáskönyveiben olvassuk, Bálint és Gábor aranyművesek (aurifaber) több ötvösmunkát

---

¹⁹ Evlia CSELEBI 1904. 194–203.

*készítettek és javítottak a részére; tudunk továbbá egy Elek mesterről, aki sodronymű készítő volt (qui facit filum de auro), Ernuszt Zsigmond püspök (1473–1505) pedig egy évig foglalkoztatta palotájában Jakab festőt. A püspöknek volt természetesen orgonistája is, már a 14. század első felében olvasunk róla, név szerint pedig Stek Józsefet ismerjük közülük, aki 1513-ban innen irt levelet Stek Boldizsár selmeci jegyzőnek.”*²⁰

A hajdani városokban az örökös polgári kötelesség volt. Önkéntesen végezte a férfi lakosság (fizetési állásba később vált). Megszervezése a városok belső tanácsának (senatus, magistratus) és az élén álló városbírónak a feladata volt. Rendészeti ügyekben a választott városi szónok is hallatta hangját a magisztrátusban a lakosság érdekében.

A középkorban a polgárság a városokat bástyákkal, tornyokkal, kapukkal erősített fallal vette körül. A fegyvereket külön épített fegyverkamrákban őrizték, veszély esetén szétosztották a védő polgárság között. A város tulajdonát képező hadikészleten kívül azonban minden polgárnak el kellett látni magát teljes fegyverzettel. A fegyvervizsgálatot a negyedmester végezte, aki a városok negyedeiben lakó polgárok fegyvereit ellenőrizte, hogy azok használható állapotban vannak-e. Minden városnak megvolt a lövészegylete, a polgárságot veszélyes időkben gyakoroltatták a fegyverforgatásban.²¹

A tanács és a városbíró végezte a város összes kormányzási feladatát, aminek három fő ága volt: igazgatás, bíraskodás és rendészet. A tanács által megbízott őrmester ügyelt fel arra, hogy a város kapui éjjel zárva legyenek, a kapuknál az örök éjjel-nappal őrködjének, és pontosan váltsák egymást. Az őrködést a férfi lakosok sorrendben végezték. Fizetett éjjeliőröket, kapuőröket később alkalmaztak a városok. A középkorban nem volt külön rendőrkapitánya a városnak (capitaneus oppidi, capitaneus civitatis); a tanács végeztette a nyomozást, és ítélkezett kihágások esetén. A rend fenntartásában a céhek tagságának is jelentős szerepe volt. Pécsen a püspöki vár katonái (milites episcopales) láttak el városi rendészeti teendőket is.

Ősi városi rendészeti szerveink voltak a tizedesek és negyedmesterek. A tizedesség régi magyar eredetű közigazgatási és rendészeti intézmény volt. Tíz egymás mellett, egymás közelében lakó városi polgár alkotott egy tizedet. Később a tized egy egész utcára kiterjedt, majd több utca alkotott egy tizedet. A tizedek élén a tizedesek állottak. Német lakosságú városainkban, vagy amelyek a német városok mintájára fejlődtek, e kisebb városi egységeket negyedeknek (fertilityoknak) nevezték, vezetőik a negyedmesterek (fertilitymesterek) voltak.

Pécsen negyedmesterek látták el a városnegyedek igazgatási és rendészeti ügyes-bajos dolgait. Az erkölcsrendészet gyakorlása közben beleszóltak a püspöki földesúri város lakóinak legbelsőbb családi ügyeibe. Többek között arra is

---

²⁰ HOLUB József 1958. 138.

²¹ KALMÁR János 1962. 77.

ügyeltek, hogy a polgárok között mértéktelen nagy evések és ivások ne legyenek. *Városunk tíz negyedmestert alkalmazott.* Öten a belváros három negyedében, hárman a budai külvárosban, ketten pedig a szigeti külvárosban végezték szolgálatukat. A városi tanács négy pontból álló rendtartásban szabta meg a negyedmesterek kötelességeit. A rendtartás első három pontja a negyedmesterek tűzvédelmi kötelességeit sorolta fel, a negyedik pedig köztisztasági és építészeti, rendészeti feladataikra vonatkozott.

A pécsi negyedmestereknek a tűz megelőzése céljából időnként meg kellett vizsgálniuk a házak kéményeit, hogy jó állapotban legyenek. Azokat a házigazdákat pedig, akiknek házában nem volt kémény, fel kellett jelenteniük a magisztrátusnál. Meg kellett vizsgálniuk a házak padlását, hogy ott gyúlékony anyagot ne tároljanak. Ellenőrizték, hogy a házak udvarán mindenki egy hordó vizet tároljon. Tűzveszély esetén a negyedmester irányította a tűzoltást, ilyenkor mindenki engedelmességre tartozott neki. Ha elfogták a gyújtogatót, a negyedmester a város tömlőcébe vitette.

Építési szempontból a negyedmesterek felügyeltek arra, hogy a házak szép rendben, sorjában, az utcák vonalában épüljenek, nehogy a lakosok házaik vagy kerítéseik falát annál kijebb hozzák, s ezzel az utcákat összeszűkítsék. A negyedmesterek a maguk negyedében felügyeltek arra, hogy az utcák tiszták legyenek, hamut, szemetet, moslékot, trágyát, trágyalevet senki az utcára ki ne öntsön; a házakból az utcákra kivezető nyílt szennyvízcsatornákat a lakosok nehogy betömjék; szarvasmarháikat, sertéseiket a lakosok az utcákra ki ne hajtassák. S hogy a negyedmesterek dolgaikat zavartalanul végezhessék, a pécsi városi tanács felmentette őket a többi lakos beszállásolási és közmunka-kötelezettsége alól, és nem vette igénybe őket a város altisztjeinek kötelező szénagyűjtésre és szénahordásra sem.

Pécs három kapujánál a török utáni időben eleinte 3-3, majd pedig 6-6 éjjeliőr teljesített szolgálatot; tehát előbb 9, majd 18 volt az éjjeli kapuőrök száma. A tanács az éjjeli rendet külön szabályozta. Este 10 óra után minden gyanús egyént a városházára kellett bekísérni. Ha vidéki jobbágyot este 10 óra után borkimérésben fogtak el, hat pálcaütés után engedték csak haza. Ha ebben az időben csavargók kerültek az éjjeli biztosok kezére, ezeket közmunkára, a bormérőket pedig elzárásra ítélte a városi tanács. A koldusokat a városi kórházba utalták be.

Pécsett az éjjeliőrökkel szemben a legfőbb követelmény az volt, hogy éberek legyenek, a kapuknál őrködők el ne aludjanak, vagy legalábbis a zörgetésre felébredjenek. Az éjjeli csend általában este 10 órától kezdődött, utána a szórakozóhelyeket mindenkinek el kellett hagynia. Csupán a biliárd játékot engedték meg este 10 órán túl, egészen 12-ig, mivel ezt leginkább megbízható polgárok játszották. Pécsett különös gondot fordított a tanács az őrsemélyzet józanságára. Ha egy hajdút vagy rendőrt részegen találtak, állásából azonnal elbocsátották, és mást vettek fel helyére. A csempészés megfékezése is fontos feladata volt a ta-

nácsnak. Ezért a városi rendőri személyzetet anyagilag is érdekeltté tették: a bejelentő egyharmad részét kapta a csempészáru eladási árának.

Amikor a városban a rendfenntartási szolgálat élethivatássá, megélhetési forrássá, fizetéssel állássá lett, a rendőrök a készpénz és természetbeni fizetés mellett egyenruhát is kaptak. Pécsen a 18. század végén a város hajdúinak, csőszjeinek és pandúrjainak ruházata söveg vagy kalap, mundér vagy dolmány, nadrág és topánka volt. A ruházatot a város rájuk szabatta, anyagát és munkadíját a házipénztárból a városi kamarás fizette ki. A közgyűlés megszabta a ruházat kihordásának idejét. A ruházat mellett a kornak megfelelő szükséges fegyverzettel – pisztollyal, puskával, szuronnal, dárdával, karddal, lőszerral – is ellátta a tanács a nappali és éjjeli rendfenntartó személyzetet.

A közrendészeti feladatok közé tartozott még a tolvajok elfogása, a lopott tárgyak felkutatása, a városi világítás ellenőrzése, a záróra betartása, a foglyok őrzése, városbírói intézkedésre azok elővezetése, egyes bírói ítéletek végrehajtása, verekedő legények elfogása stb., egyszóval a lakosság élet- és vagyonbiztonságának, nyugalmanak biztosítása. A város belterületének a vigyázása mellett a tanácsnak külön kellett gondoskodnia a külterületeinek, határainak a felügyeletéről (mező-, erdő- és vízrendészet). A város mezőrendőröket, külterületi őreket alkalmazott. Külterületi szolgálatot végeztek a mezővárosi kerülők (circulatores oppidani), a mezőőrök (campi custodes), csőszök, mezőpásztorok. A szőlőterületek őrzésére szőlőőröket fogadtak fel, akiknek bérét rendszerint a szőlőbirtokosok viselték szőlőterületük nagyságának aránya szerint. Külső őrök vigyáztak az erdőterületekre: erdőpásztorok, erdőpandúrok, erdőkerülők, erdei vadászok, lovas látók.

Pécsen különleges rendészeti feladat volt a Tettye vizének igazságos és gazdaságos elosztása az egyes céhes iparágak között. Megesett, hogy a molnármesterek panaszt emeltek a posztósok, tímárok és irhagyártók (tabakok) ellen, hogy a maguk részén túlságosan megduzzasztják a Tettye patak vizét, és az ő malmaik hajtására kevés víz jut. A panasz kivizsgáltatott, és a felügyelet ama személyre bízott, akinél a források kulcsa volt, hogy ő gondoskodjék a víz megfelelő elosztásáról. Vitás esetekben a városi tanács döntött.

Pécsen a tanács megtiltotta a városi tűzrendészeti szabályban a házaknak szalmával, majd náddal való fődését, és megszabta a kémények magasságát. A tűzveszélytől való félelem nagyban hozzájárult a városi rendőrség megszervezéséhez. Pécs a 18. század végén olyan tűzvédelmi rendtartást alkotott, amely pontosan meghatározta a lakosság tűzoltási feladatait. A tűz megelőzése céljából eltiltották az éjjeli kenyérsütést. A belvárosban tilos volt sertést perzselni, a házaknál egy szekérre való szénánál vagy szalmánál többet tárolni. Tűz esetére pontosan megállapították minden céhnek a maga feladatát, beosztását. A kovácsok és lakatosok a fecskendőket tartották üzemképes állapotban, és ezekre tűzoltás közben is felügyeltek. A fecskendők nyomása tűz esetén a kőműves és a németvarga mesterek kötelessége volt. A csáklyákat a kalmároknak, kránicoknak

és pintéreknek kellett a tűzhöz odaszállítani. A sörfőzők, főstők, bábsütők, szapanosok, bádigosok, kolompárok céhének a vízhordás volt a kötelessége. Vízet hordtak még a város béresei, a lótarató és ökrös gazdák. Az ácsok, bognárok, mészárosok, esztergályosok és csutorások a létrákat szállították a helyszínre, és fejszével a kezükben a háztetőkön helyezkedtek el a tűz terjedésének megakadályozására. A csizmadiáknak, tabakoknak, pokrócosoknak, tímároknak, péceknek, fésűsöknek, posztósoknak, kópíróknak és borbélysebészeknek kötelessége volt a sajtárok megtöltése. A szíjgyártókat, szűcsöket, kötélverőket, molnárokat, takácsokat, nyereggyártókat, kapcakötőket, késeseket, üvegeseket, könyvkötőket és gelencséreket a csatornákhöz rendelték, hogy ott állandóan vizet merjenek a vízhordók részére. A gombkötők, kalaposok, gombkészítők, süvegesek, órássok, szitakötők, asztalosok, ötvösök, korcsmárosok, szabók és vargák képezték tűzoltás alkalmával a tartaléksapatot. Mindig a szükség szerinti helyzet szabta meg, hol tartoznak segítséget nyújtani. A kéményseprőket vizes pokrócokkal és sátorlapokkal a kémények mellé, a házak tetejére rendelték. A szőlőkapásoknak sajtárokkal és fejszékkal kellett a tűzoltásban részt venni. A város hajduinak pedig azt a feladatot szabta a rendtartás, hogy a tűznél bámészkodókat vízhordásra kényszerítsék, vonakodás esetén akár még veréssel is. Aki a strázsamester felszólítására megtagadta volna a tűzoltásban való részvételt, 12 pálcaütéssel büntették a város piacterén.

A tűz megelőzése végett még szigorúbban büntették azt, aki utcákon, pajtákban vagy istállóknak pipázott, aki a város magisztrátusának tudta és igazolványa nélkül jövevényt házába fogadott. A lövöldözés a külvárosokban csak a tűz tartamaig volt megengedve, egyébként büntetés alá eső cselekménynek számított. A tűz oltása után a céhmestereknek a tűzoltó szereket szép rendben a helyükre kellett visszaszállítani. Igen sok tüzeset dohányzás miatt keletkezett, ezért a pipázást szigorú büntetéssel sújtották. A gyakori tüzesetek nemcsak gondatlanságból eredtek, hanem néha bosszúból is. Ennek fokozottabban ki voltak téve a magisztrátus tagjai, különösen a városbírók. Azért, hogy félelem nélkül merjenek bíraskodni, javaikat közpénztárból biztosították, és az efféle károkat közpénztárból térítették meg.

A város gondot fordított az egészségügyre és a köztisztaságra. A közegészségre a városi orvosok és borbélysebészek, a köztisztaságra pedig a negyedmesetek vagy tizedesek ügyeltek. A közegészségügyi és köztisztasági rendszabályokat a pécsi magisztrátus a város kapuira is kiségeztette, és a város lakóinak kötelességévé tette, hogy erre felügyeljen. Mind a lakosság, mind az állatok egészségügyére fokozottabb figyelmet fordítottak a járványos megbetegedések idején. Amikor akár a kolera, akár a marhavész pusztított, a rendészeti intézkedéseik nemcsak a városra terjedtek ki, hanem a szomszédos településekkel is egybehangolták azokat.

A város iparrendészeti feladata volt a céhekkel vagy céhmesterekkel kapcsolatban felmerült különféle ügyek megoldása. Iparrendészeti kérdésekben rend-

szerint a céhekkel együtt intézkedtek. Ugyanígy volt az iparendedélyek kiadásánál is. Iparrendészeti kihágásokban, amelyek akár a gyártás, akár az iparüzés területén történtek, a büntetőbíráskodás a város feladata volt. A pécsi városi tanács a céhekbe komisszáriusokat, állandó városi biztosokat küldött ki a maga kebeléből. Egy-egy városi szenátor két-három céh biztosi tisztét is betölthette.

Mivel a városnak fontos bevételi forrása volt a vásártartás és a heti piacok jövedelme, nagy gondot fordított a vásár- és piacrendészetre, valamint a mérlegek hitelességére. E jövedelmek igen fontosak voltak a város háztartásában. Pécssett a hetipiacok bevételével a piacbíró számolt el. Mivel Pécssett 1780-ig a püspök volt a város földesura, a kocsmáltatási jogért folyó küzdelemben olyan meg egyezés jött létre, hogy annyi italmérése legyen a városnak, mint a püspöknek. Italmérési joggal rendelkezettek a szerzetesrendek, a székeskáptalan és más egyházi szervek is.

A vásár- és piacrendészet körébe tartozott a mérlegek hitelességének ellenőrzése is. Erre a vásárbíró és a vásári rendőrök ügyeltek fel. Vita esetén a város hiteles mérlegeit vették elő. Az egykorú mértékek, mint a pozsonyi mérők, vékák, füzérek, iccék, meszelyek stb. – mint városi hiteles mértékek – a városi mérlegek bódéjában voltak elhelyezve. Ha valaki hamis mértéket használt akár az országos, akár a hetivásárokon, a vásárbíró szigorú büntetéssel sújtotta.

A rendészeti feladatok körébe tartozott a katonák beszállásolása és ellátásuk biztosítása. E feladatokat a szállásmester (kvártélymester) látta el. Szállásmester híján a tizedesek vagy negyedmesterek végezték a beszállásolást a belső tanács részéről ezzel megbízott szenátor irányítása mellett. A szállásmester vagy a tizedesek szedték be a beszállásolt katonaság ellátására a lakosságtól a természetbeni hozzájárulásokat: fát, lisztet, különböző élelmiszereket és pénzt gyűjtöttek e célra. Kiosztották a katonaság között a kenyeret, szénát, zabot, és végezték a katonaság házaknál vagy laktanyákban való elhelyezését. Havonként egyszer megvizsgálták, nincs-e valami hiányosság a beszállásolásban és az ellátásban.

Pécssett 1780-ban választották meg az első rendőrkapitányt. E cselekedet a szabad királyi városi rangra emeléssel vált kötelezővé. Amikor a kapitányi hivaltalt megszervezték, a városi rendészet minden ágazatát a rendőrkapitány irányítása alá helyezték. A szervezett rendőrség felállítása és a kapitányi hivatal megszervezése után sem szűntek meg a városi polgárság és polgárőrség rendészeti feladatai. A polgárőrségbe minden katonaviselt férfi beletartozott bizonyos életkorig. Nevezték polgári katonaságnak is. A polgárőrség legénysége kapitányát és tisztikarát maga választotta. A polgárőrség kapitányát a város közgyűlése utasíthatta nappali vagy éjjeli őrség tartására. Mivel a polgárőrség minden ellenszolgáltatás nélkül látta el rendészeti szolgálatát, nem is volt mindig kifogástalan.

Noha a szerveződő mai negyedmesterségektől, utcaközösségektől, családi-szomszédsági közösségektől a fentebb ismertetett feladatok néhányát már nem várjuk el, lényegében ma is igen sokrétű lenne a visszaállított települési öngazgató közösségek feladata.

A Pécsi Lokálpatrióta Szövetség küzdelme a nemzeti önigazgatás visszaállításáért

Felháborító, ugyanakkor fölöttébb szomorú, hogy a 273 európai uniós ún. statisztikai régió 20 legszegényebbje között négy magyar van. Nagy meglepetésemre ott található a Dél-Dunántúl, benne Baranyával és Péccsel. Ez azért szíven ütött engem! A lecsúszás az kommunisták diktatúrájában kezdődött, és tart a mai napig. És nemcsak a gazdasági életét illetően érvényes e megállapítás, hanem Pécs életének szinte minden területére igaz. A város fejlesztéséért – az önkormányzati törvény szerint – a polgármesterség felel. Szakítania kell a polgármesterségnek a kettős gazdaság szervezési szemlélettel (idegen és helyi vállalkozások a gazdaságban), vagyis az idegen vállalkozásokat ki kell szorítani ősi városunkból, megyénkbelől és a dél-dunántúli nagytérségből, és a helyi vállalkozásokat kell erősítenie. A helyi gazdaságfejlesztés a lakosok és a nemzet érdekeit figyelembe vevő lehetőség, aminek a legnagyobb előnye az, hogy a helyi közösségek kölcsönös együttműködését serkentő gazdaságfejlesztés, ami – szemben az eddigi, felülről lefelé akaródzó, hatástalan fejlesztésekkel – a lakossági igények feltárásán, azok ösztönzésén alapul. A helyi fejlesztés a város lakosainak az összefogását igényli. A helyi hagyományok feltárása, a város vezetőségének a közösségi tervezés iránti elkötelezettsége lényeges eleme *lenne* a sikeres helyi gazdaságfejlesztésnek. Ez ugyanis a helyi piacokra összpontosít, így segítve a helyi erőforrások legkedvezőbb használatát, és elvezethet Pécs nagytérségi jelentőségének és szerepének újbóli megerősödéséhez.

A Pécsi Lokálpatrióta Szövetség pécsiek számára készített javaslatában nemcsak gazdaságfejlesztésről van szó (pl. élelmiszer-önellátás, vízőnellátás, energia-önellátás), hanem Pécs teljes közösségi átszervezéséről. A mi városfejlesztési tervzetünk erőteljes gazdasági fejlődést lenne képes beindítani Pécsen és Baranya vármegyében is, és olyan javaslatokat ad a pécsieknek, amelyek szívós munkával egy évtizeden belül meghozhatják a boldogságot a lakosoknak.

Reméljük, egyszer Pécs lakosai és hivatalosságai is felébrednek majd a kábulatból, és rájönnek arra, hogy igen-igen nagy szükség van a családi-szomszéd-sági közösségeknek, illetve a többnemzedékes nagycsaládoknak a város és a nemzet életébe való visszaszervezésére. Ezek nélkül ugyanis Pécs gazdasági, kulturális, turisztikai, lát képi stb. fejlődése, lakóinak a boldogulása nincs biztosítva. Ha mi, pécsiek, a saját erőnkkel nem leszünk képesek segíteni magunkon, akkor Pécsnek a sorsa hosszú időre az állam általi kitartottság, a fokozatos elnyomorodás, a lassú elvándorlás és az idegen befektetők, vagyis a kifosztóinkra való merengő várakozás lesz. Ideje van a szólásnak és a cselekvésnek!

* * *

A Pécsi Lokálpatrióta Szövetség olyan városfejlesztési rendszeren dolgozik, amely más alapokból indul ki, mint a polgármesterség által megrendelt és 2014

őszén a közgyűlés által elfogadott anyag. Szomorúan kellett megállapítanunk, hogy a mi javaslatunk – amelyet 2013 novemberében nyilvánosságra hoztunk (még akkor, amikor a felkért urbánus tervezők anyaga készen sem volt) – nem szerepel a hivatalos tervezetben. Pedig annak az elképzelésnek több részét rá lehetett volna ültetni a mi nemzeti öngazgató közösségeinkre alapozott városfejlesztési tervezetünkre. Hiszen Pécs hosszú távú fejlesztésének ez kell, hogy legyen az alapja.

A városfejlesztést tehát másképpen kell szervezni Pécsen is, mint amiképpen eddig volt. A mai Pécs is – akárcsak a régi mezőváros, avagy a hajdani szabad királyi város – kitűnően egybeszervezhető családi-szomszédsági közösségekből, utca-közösségekből és negyedmesterségekből állna, hiszen ezeknek szinte azonos érdekeik vannak, közösségi céljaik is hasonlóak. A fejlesztésben érdekelt szomszédsági és utca-közösségek jól ösztönözhetőek a városrészi és a városi tervek megvalósítására is, merthogy a pécsi életminőség javításában közvetlenül érintettek. Erősödik attól a polgármesterség (no, nem a hivatali, de az emberi oldal!), ha az egyes városrészeket képviselő negyedmesterségekre támaszkodik, aminek révén a városfejlesztésben óhatatlanul megkövetelendő szubszidiaritás elve is – az ügyeknek a helyiek által helyben történő intézése – érvényesülhet.

Városunk sikeres fejlesztését az ősrégi családi-szomszédsági közösségekre kell alapozni, ám ezeket előbb még vissza kell vezetni a város mindennapi életébe. Az öngazgató családi-szomszédsági közösségekkel megfelelően tagolt önkormányzat teszi lehetővé a családok közösségeinek a közvetlen és közvetett részvételét Pécs kormányzásában, egyszersmind biztosítja a szövetkezett családi-szomszédsági közösségek szándékainak valóra válását és váltását azáltal is, hogy e képviseleti rendben mind a közösségek vezetői, mind a szomszédsági közösségek tagjai jól ismerik egymást és a településrész életkörülményeit.

Városunk önkormányzata zökkenőmentes működésének a város célszerűen tagolt, nagyjából egyenlő létszámúra osztott, bizonyos öngazgatói képességek-

kel is rendelkező családi-szomszédsági közösségein, az azokat összefogó utca-közösségeken és negyedmesterségeken, majd pedig a polgármesterségen kell nyugodnia. Ezekre épülhet rá Pécs város mindennapi élete, valódi fejlesztése. Ez szemléletváltást igényel, ami nehéz és elhúzódó mentális küzdelem lesz Pécssett is a helyi urbánusokkal, ám annak utána a városi pénzek felhasználásának a hatékonysága jelentősen megnő, a lakosok elégedettebbekké, boldogabbakká válhatnak.

* * *

2015. március 24-én levelet írtunk Pécs város polgármesterének, dr. Páva Zsolt úrnak. Ebben elmondtuk, hogy a Pécsi Lokálpatrióta Szövetség 2015. március 2-án megtartott IV. városfejlesztési konferenciájának az egyik határozata az volt, hogy a polgármester úrnak Pécs polgáraihoz intézett kérésére mi magunk is küldjük el javaslatunkat városunk középtávú fejlesztési stratégiájának a kialakításához. *Mélységesen meg vagyunk győződve arról, hogy a polgármester úr értékelni fogja fáradozásunkat.* Eddig már számos szervezetnek, személynek hívtuk fel a figyelmét az ősi, hagyományos családi-szomszédsági közösségek, utca-közösségek, negyedmesterségek és a többnemzedékes nagycsaládok a településeink – végső soron a nemzetünk – életébe való visszaszervezésének fontosságára. Hiszen ez az egyetlen jól megalapozott lehetőség arra, hogy falvainkat, városainkat, egész Kárpát-medencei hazánkat kihúzzuk ama mély gödörből, amelybe 1920. június 4-én beletaszítottunk. Ám nem jártunk sikerrel. Tudomásul vettük, hogy ezen intézmények vezetői nem értik, miről is van szó akkor, amikor mi a hajdani családi-szomszédsági közösségeknek és a többnemzedékes nagycsaládoknak a nemzet életébe való visszavezetéséről beszélünk. Pedig – tetszik, nem tetszik – *ez a magyar jövő!*

Elmondtuk a polgármester úrnak, hogy nem elegendő Pécs mértéktartó fejlődéséhez, ha például az általában sok pénzt felemésztő és nem hatékonyan működő „szociális” intézményeket (nyugdíjasház, félutas ház, gyermekotthon, hajléktalanszálló, segélyosztó stb.) létesít a város; illetőleg ha gazdasági élete felvirágoztatásához idegen befektetőkre vár. A sokféle, a város negyedei számára szükséges és hatékonyan működő közösségi ellátások hagyományos szerveződése a családi-szomszédsági közösségek, utca-közösségek és negyedmesterségek és ezek egybeszerveződése a polgármesterséggel. Aztán majd a városrészek lakói felméri és eldöntik, miféle szükségleteik vannak. Vagyis ne mindig a „hivatások” mondják meg a lakóknak, hogy nekik mire van igényük! Hagyjuk ezt reájuk! Hagyjuk, hogy ők maguk ismerjék fel a szükségleteiket, és tegyék meg a lépéseket azok kielégítésére! Persze szakembereknek szabad segíteni a családi-szomszédsági közösségeknek és a nagyobb lakossági szerveződéseknek. Amiképpen ez mindeddig így is volt, s nemcsak a Magyar Királyságban, hanem Európa más államaiban is.

Elmondtuk a polgármester úrnak, hogy *tengődésre van ítélve ama település, amelyiknek a vezetői nem támaszkodnak a családi-szomszédsági közösségekre, az utcaközösségekre és a negyedmesterségekre*. Javasoltuk e nagyszerű hagyományos szerveződésnek – a nemzeti öngazgatásnak – a visszavezetését Pécs életébe; javasoltuk, hogy a polgármester úr ismerkedjék meg a Pécsi Lokálpatrióta Szövetség városfejlesztési stratégiájával. Mi, a Pécsi Lokálpatrióta Szövetség tagjai közigazgatás-történeti, néprajzi és egyéb kutatásaink, valamint a közösségi életben szerzett sokoldalú tapasztalataink alapján garantáltuk a polgármester úrnak, hogy Pécs gazdasági és közösségi élete a nemzeti öngazgatásnak a város életébe való visszavezetésével hamarosan megélenkül, a város pár éven belül sokszínű fejlődési pályára fog állni, és nem az állam kitarthatja lesz.

Tájékoztatott továbbá a polgármester urat, hogy mi most is dolgozunk a nemzeti öngazgatáson nyugvó városfejlesztési stratégiánkon a pécsszabolcsi közösségek vezetőinek a bevonásával; kiadunk még egy háromkötetes szakkönyvet is kutatásaink eredményéről. Kértük őt, hogy *ha megvalósításra érdemesnek véli* a javaslatunkat, fogadja hivatalában a Pécsi Lokálpatrióta Szövetség küldöttségét, hogy ismertethessük a városfejlesztési munkánk részleteit, és javasolhassunk neki egyfajta együttműködést.

Dr. Páva Zsolt polgármester úr 2015. április 20-án fogadta a Pécsi Lokálpatrióta Szövetség küldöttségét. E meghallgatásunkra javaslatot adtunk át a polgármester úrnak. Íme:

Együttműködési javaslat dr. Páva Zsolt polgármester úrnak
Pécs középtávú fejlesztési stratégiájának kialakításához

1. A Pécsi Lokálpatrióta Szövetség már 2013 novemberére elkészítette a saját településfejlesztési javaslatát – az ún. pécsi zöld könyvet²² – azért, mert észleltük: a közgyűlés 261/2014. (IX. 25.) sz. határozatával elfogadott, 2030-ig szóló városfejlesztési „konceptió” sajnos már az összeállításakor félresiklik. Többször jeleztük a hibát, ám figyelmeztetésünk süket fülekre talált.

2. Kutatásainkat azóta is folytatjuk:

a) készül a *Nemzeti öngazgatás* című, háromkötetes könyvünk;

b) városunk keleti részén – Szabolcsban – elindítjuk a nemzeti öngazgatás szervezését a helyi vezetőkkel és a lakossággal egyetemben.

3. A mi *nemzeti öngazgatás* tervzetünk fő előnyei más tervzetekkel szemben:

a) az évszázadokon keresztül sikeresen működött településszervezési módot a mai körülmények közé ültetjük át, ám hajdani lényege – a folytonosan és eredményesen vezetett közösség ereje – teljes egészében megmarad;

---

²² Lásd VADAS Gyula 2013.

b) a pécsi nemzeti öngazgatást a családi-szomszédsági közösségekre építjük, rajtuk keresztül az egész lakosságot bevonjuk saját ügyeinek az intézésébe (az egyén is fontos a család mellett, ám csupán alárendelt szerepet játszik);

c) a már működő nemzeti öngazgatás egyes közösségeiben és a közösségek között „együtműködési kényszer” alakul ki;

d) a szorgos közösségi munkával teremtett értékeket képviselő pénz helyben forog, nem idegeneket és parazitákat gazdagít;

e) a nemzeti öngazgatás egybefonódik a polgármesterséggel, az önkormányzati feladatok ellátását mindenben támogatja, valódi kapcsolata van a polgármesterrel.

4. A Pécsi Lokálpatrióta Szövetség *szavatolja a város lakosságának*, hogy ama városrészek, ahol a nemzeti öngazgatás újra megveti a lábát, és *szabatosan működik*, hamarosan virágzásnak indulnak anélkül, hogy idegen befektetőknek a városunkba való csábítására kellene a pécsiek pénzét elkölteni, hogy aztán majd még ráadásul az idegenek ki is fosszák a pécsi lakosokat, és a pécsiek munkájával képződő nyereség idegenek zsebébe vándoroljon (lásd a pécsi vízmű történetét).

5. A nemzeti öngazgatás pécsi visszaszervezésével példát adunk, ami hallatlanul megnöveli Pécs tekintélyét Kárpát-medencei hazánkban. *Városunk újra a régi fényében ragyog majd!*

6. A Pécsi Lokálpatrióta Szövetség további feladatai:

a) megvalósítási ütemterv készítése egyelőre négy esztendőre;

b) adatállományok építése (együtműködő polgári szervezetek; negyedmesterségek, utcaközösségek elhatárolása stb.), a PEVIR és a PEDIR létrehozása²³;

c) a nemzeti öngazgatás szervezésében részt vevő lakosok és együtműködő alapítványok, egyesületek, plébániák, egyéb szervezetek vezetőinek rendszeres tájékoztatása;

d) tanulmányutak (Eger, Aba, Törökszentmiklós, Hódmezővásárhely stb.);

e) szervezési-módszertani tapasztalatok átadása településeknek, a nemzeti öngazgatás visszaállításának ösztönzése Kárpát-medencei hazánkban;

f) összegző konferenciák fél évenként;

g) a *Nemzeti öngazgatás* c. háromkötetes módszertani könyvünk digitális kiadásának előkészítése (az I. kötet anyaga készen áll);

h) honlap szerkesztése, szórólapok, módszertani füzetek kiadása, rendszeres megjelenés a Pécsi Hírekben is...

i) Eger és Pécs testvérvárossá avatása.

Kértük a polgármester urat, hogy ha egyetért a nemzeti öngazgatás Pécssett való visszaállításával, egy velünk kötött részletes tervezési és finanszírozási

---

²³ PEVIR: Pécsi Városinformációs Rendszer; PEDIR: Pécsi Városdiagnosztikai Rendszer

szerződéssel alapozza meg az önkormányzat és a Pécsi Lokálpatrióta Szövetség együttműködését; kértük, támogassa munkánkat (terem biztosítása a konferenciákra, a megbeszélésekre; nyomdai termékeink kiadása, terjesztése; megjelenés az önkormányzati sajtóban; reklámok elhelyezése; tanulmányutak; szervezés stb.); kértük, jelölje ki ama személyt, akivel kapcsolatot tarthatunk...

A Pécsi Lokálpatrióta Szövetség úgy szeretne segíteni a pécsieknek, ahogyan nekik van szükségük rá. *„Senki sem tehetett a múltban arról, hogy egyetlen iskolában sem tanították meg az igazi hagyományok, a népi hagyományok ismeretére és megbecsülésére. De ebbe ne nyugodjunk bele, iparkodjunk ezután különbné lenni. Törekedjünk arra, hogy mindent jobban csináljunk. Lássuk be, hogy csak azok a népek tudnak maradandót alkotni, akik ősi kultúrájukat építik tovább.”*²⁴ Kértük a polgármester urat, hogy együttműködési javaslatunkat fontolja meg, mert aszerint folytatjuk a nemzeti öngazgatás további szervezését Pécsen. Hát majd meglátjuk, mi lesz a polgármester úrnak javasolt együttműködésből.

* * *

A következő táblázatokban összehasonlítottam néhány értékelési tényezőt és jelenséget két szempont szerint: 1. mi várható a település életében akkor, ha továbbra is szervezetlen marad a település; 2. mi várható akkor, ha a településen ismét felállnak a nemzeti öngazgató közösségek. Látható, hogy minden értékelési tényező és jelenség igen kedvezően változik meg akkor, ha az öngazgató közösségek ismét működni fognak a településeinken.

GONDOLKODÁSMÓD		
Tényező, jelenség	Ha szervezetlen marad a település	Ha ismét felállnak az öngazgató közösségek
Erkölcsei állapot	bajos	javul
Vallási élet	teng	megerősödik
Lakossági összetartozás	alig van	felderősödik
Hagyományok	kikopnak	visszatérnek
Pszichológiai zavaripar	terjed	visszaszorul
Gondolkodási tartalmi zavarok	terjednek	megszűnnek
Idegen hatások	terjednek	visszaszorulnak
Törvénytisztelet	senyved	természetes
Tágabb közösségi kapcsolatok	alig vannak	felderősödnek
Individualizmus	nő	csökken
Kóros nárcizmus	terjed	visszaszorul

²⁴ SOMOGYI Imre 1942 123.

GONDOLKODÁSMÓD		
Tényező, jelenség	Ha szervezetlen marad a település	Ha ismét felállnak az öngazgató közösségek
...	...	...

CSALÁDI ÉLET		
Tényező, jelenség	Ha szervezetlen marad a település	Ha ismét felállnak az öngazgató közösségek
Gyermekszám	csökkenő	növekvő
Családnagyság	2-4 fő	10-15 főnél több is lehet
Gyermeknevelés	hiányos, nemtörődöm	lényegesen javul
Művi vetélés	jelenlegi szinten marad	csökken
Munkamegosztás	a teher az anyára hárul	képességek szerint
Családi gazdálkodás	sorvad	erősödik
Az anya túlterhelése	megmarad	a feladatok eloszlanak
Családon belüli erőszak	növekszik	elhal
Gyermekbántalmazás	növekszik	elhal
Idősek a családban	nincsenek	együtt élnek a gyermekekkel
Rokonok a családban	nem számottevő	együtt élnek a többivel
Hagyományok	alig vannak	megerősödhetnek
Szomszédsági együttműködés	nincs, alig van	növekszik
Csonka családok száma	növekszik	csökken
Válások száma	növekszik	csökken
...	...	...

TÁRSADALMI DEVIANCIÁK		
Tényező, jelenség	Ha szervezetlen marad a település	Ha ismét felállnak az öngazgató közösségek
Bűnözés	növekszik	mérséklődik, csökken
Kábítószer-fogyasztás	növekszik	mérséklődik, csökken
Prostitúció	növekszik	mérséklődik, csökken
Korrupció	növekszik	mérséklődik, csökken

TÁRSADALMI DEVIANCIÁK		
Tényező, jelenség	Ha szervezetlen marad a település	Ha ismét felállnak az öngazgató közösségek
Alkoholizmus	növekszik	mérséklődik, csökken
Homoszexualitás	terjed	visszaszorul
Pedofília	terjed	visszaszorul
Dzsenderizáció	terjed	megszűnik
Homoszexualizáció	terjed	megszűnik
Egyéb nemi fogyatékoságok	terjednek	visszaszorulnak
Szexuális szabadság	terjed	visszaszorul
Pornográfia	terjed	visszaszorul
Ízléstelen sajtó, TV, internet	terjed	visszaszorul
...	...	...

EGÉSZSÉGI ÁLLAPOT		
Tényező, jelenség	Ha szervezetlen marad a település	Ha ismét felállnak az öngazgató közösségek
Szív- és érrendszeri betegségek	növekszenek	csökkennek
Rákos betegségek	növekszenek	csökken
Emésztőrendszeri fekélyek	növekszenek	csökkennek
Allergiáfajták	növekszenek	csökkennek
Immunrendszer	romlik	javul
Nemzőképesség	csökken	növekszik
Mentális állapot	romlik	jelentősen javul
Pszicho- vagy szociopaták	számuk nő	számuk csökken
Öngyilkosság	ismét lassú növekedés	csökken
Gyógyszerfogyasztás	növekszik	csökken
„Varázsszerek” fogyasztása	növekszik	csökken
Szülési rendellenességek	növekszenek	csökkennek
Szexuális problémák	növekszenek	csökkenhetnek
Táppénzes napok száma	növekszik	csökken
Egészségbiztosítási kassza	hiányos	elégletes
Egészséges életmód	romlik	javul
...	...	...

EMBERI KAPCSOLATOK		
Tényező, jelenség	Ha szervezetlen marad a település	Ha ismét felállnak az öngazgató közösségek
Idősek tisztelete	elenyésző	javul
Szülők tisztelete	ellentmondásos	javul
Kortársak tisztelete	zavaros	javul
Barátság	felszínes	mélyül
Segítés másoknak	alig	javul
Munkaerkölc	esetleges	jelentősen javul
Hivatal – ügyfél	esetleges	jelentősen javul
Szomszédi	alig	jelentősen
Utcabeli	nincs	javul
Településrészi	nincs	javul
Járási	nincs	javul
Megyei	nincs	javul
Testvértelepülések	gyenge	javul
Elfoglalt országrészeink	gyenge	erősödő
...	...	...

GAZDASÁGI ÉLET, TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS		
Tényező, jelenség	Ha szervezetlen marad a település	Ha ismét felállnak az öngazgató közösségek
Munkanélküliség	hullámzóan változó	csökken
Környezet	romlik	javul
Családháztartások száma	növekszik	csökken
Intézeti háztartások száma	növekszik	csökken
Lakások száma	növekszik	csökken
Kis ipari üzemek	alig vannak	telepíthetők
Szomszédsági gazdaság	nincs	megerősödik
Mezőgazdaság	sorvad	megerősödik
Kertgazdálkodás	alig	újra feléledhet
Földtulajdon	sok marad műveletlen	művelésbe vonva
Szövetkezés	alig	erőre kap
Építőipar	pang	felfut
„Ökoházak”	nem számottevő	kíváncos
Takarékos gazdaság	nincs	megvalósulhat
Mértéktartó fejlődés	nincs	megvalósul
Városdiagnosztika	nincs	könnyen megvalósítható
...	...	...

* * *

Jelenleg a Pécsi Lokálpatrióta Szövetség égisze alatt működik a Tettye közelében lévő *Levendulakert* szomszédsági közösség és az 1947-ben Pécshez csatolt Szabolcs községből összeállt városrészben alakuló *szabolcsi negyedmesterség*. További lakossági közösségek szervezését is tervbe vettük. Szövetségünk a többnemzedékes nagycsaládok és a nemzeti öngazgató közösségek visszaszervezésén kívül jelenleg még Pécs élelmiszer-önellátásának, vízönellátásának és energia-önellátásának a tervén is dolgozik. Ezek csak a pécsi öngazgató közösségekkel együtt képesek megfelelően működni. Honlapunkon felhívást tettünk közzé Pécs lakosságához, hogy alakítsanak szomszédsági közösségeket, utcaközösségeket, negyedmesterségeket. Az érdeklődőket, a szervezőket tanácsainkkal, javaslatainkkal, tapasztalatainkkal segítjük.
<https://sites.google.com/site/pecsilokalpatriota/>

IRODALOM

BÁRTH János

1996 Szállások, falvak, városok. A magyarság települési hagyománya.

Kalocsa, Kalocsai Múzeumbarátok Köre.

2007 Az eleven székely tized. A csíkszentgyörgyi és a csíkbánkfalvi tizedek működése a XVII–XX. században. Kecskemét, Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Múzeumi Szervezete.

BREZNAY Imre

1939 Az egri fertálymesterségről. Eger.

CONNERT János

1901 A székelyek intézményei a legrégibb időktől az 1562-iki alakulásig. Kolozsvár.

CSELEBI, Evlia

1904 Evlia Cselebi török világutazó magyarországi utazásai. 1660–1664. I. köt. 194–203. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia.

CSIZMADIA Andor

1942 Tizedesek és fertálymesterek. Dunántúli Szemle, 1–2. sz., 4–20.

1942 Fertálymesterek és tizedesek szerepe a magyar városok gazdasági és szociális életében. Szociális Szemle, III. évf., 4–6. sz., 77–81.

1981 Tizedesek a régi Kolozsváron. In: uő: Jogi emlékek és hagyományok. Esszék és tanulmányok. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 263–286.

1983 Népi közigazgatásunk tizedesi és fertálymesteri intézménye. A győri hadnagyok, tizedesek és fertálymesterek. Győri Tanulmányok, 5., 45–73.

CSORTÁN Márton

- 1991 A Kolozsvári Tízes Szervezet. In: Záhony Éva (szerk.): Hitel. Kolozsvár, 1935–1944. Tanulmányok. Bethlen Gábor Könyvkiadó, 164–177.

ECSEDI István

- 1930 Az utcacapitányok Debrecenben. Népünk és nyelvünk, II., 191–194.

GARDA Dezső

- 1991 A nemzeti szervezeti maradványai Gyergyóban. A székely tízesek és a székely identitás. In: Eperjessy Ernő – Krupa András (szerk.): Nemzetiség – identitás. A IV. Nemzetközi néprajzi nemzetiségkutató konferencia előadásai, Debrecen, 189–192.
- 1983 Életmód és communitas. Korunk, május.
- 1994 Székely hadszervezet és faluközösség. Gyergyószentmiklós, Mark Hause Kft.
- 2002 A székely közbirtokosság. I–II. Csíkszereda, Status Könyvkiadó.
- 2003 Munkarend és hagyományörzés a székely faluközösségben. 1–2. Csíkszereda, Status Könyvkiadó.
- 2010 A törvénykező örmény közösség. I–III. Csíkszereda, Status Könyvkiadó.

GYÖRFFY György

- 1973 A tízes és százas szervezet. MTA Filozófiai és Történettudományi Osztályának Közleményei, 22., 57–64.

HOLUB József

- 1958 Pécs város pecsétjei. In: Dombay János (szerk.): A Janus Pannonius Múzeum évkönyve, 1958. Pécs, Janus Pannonius Múzeum, 137–146.

IMREH István

- 1973 A rendtartó székely falu. Bukarest, Kriterion Könyvkiadó.
- 1983 A törvényhozó székely falu. Bukarest, Könyvkiadó.

JAKAB Elek

- 1888 Kolozsvár története. II. Újabb kor. Nemzeti fejedelmi korszak. 1540–1690. Budapest, kiadja szabad királyi Kolozsvár város közönsége.

KALMÁR János

- 1962 Számszeríjász parancsnoki jelvény-nyílhegyek. In: Uzsoki András (szerk.): Arrabona, 4. A győri múzeum évkönyve. Győr, Győri Xántus János Múzeum, 71–83.

KEMÉNY Bertalan

1988 A területi autonómia elemi egységének történeti modellje: a tizedesi intézmény. In: Köles Sándor – Varga Csaba (szerk.): A helyi cselekvés. Budapest, 1988, Magvető Könyvkiadó, 48–61.

KOPASZ Gábor

1965 Pécs és baranyai mezővárosok rendszete a feudális korban. In: Dankó Imre (szerk.): A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, 1964, Pécs, Janus Pannonius Múzeum, 279–290.
Kolozsvár Thj. Sz. Kir. város közjóléti szövetkezete Tízes Szervezetének szervezési szabályzata. Kolozsvár, é. n., k. n.

LÁSZLÓ Gyula

1944 A honfoglaló magyar nép élete. 2. kiad. Budapest, Magyar Élet kiadása.

MILLEKER Rezső

1939 A székely tízesek. Debreceni Szemle, XIII. évf., január, 1. (128.) sz., 1–40.

NAGY Géza

1944 Új élet az ősi falak között: a kolozsvári Tízes Szervezet. Kolozsvár, k. n.

ORBÁN Balázs

1986 A Székelyföld leírása történelmi, régészeti, természetrajzi s népismei szempontból. II. kötet. Budapest, Helikon Könyvkiadó (hasonmás kiadás).

PETERCSÁK Tivadar

2015 A fertálymesterség. Egy hagyományörző tisztség Egerben. Budapest–Eger, Kossuth Kiadó – Eszterházy Károly Főiskola.

PUSKÁS Lajos

1942 Tizedesség és a kolozsvári tizedesek. Kolozsvár, k. n.
1943 Tizedesi egyéniség: tizedes és tizede. Kolozsvár, Tízes Szervezet.
1944 Kolozsvári Thj. Sz. Kir. város tízes szervezetének szervezeti szabályai. Kolozsvár, k. n.
1996 Önéletrajz. Korunk, 4. sz., 107–117.

SOMOGYI Imre

1942 Kertmagyarország felé. Budapest, Magyar Élet kiadása.

TARISZNYÁS Márton

1982 Gyergyó történeti néprajza. Bukarest, Kriterion Könyvkiadó.
1997 Tizedek, fertályok, autonóm utcák. In: Balassa Iván (szerk.): Magyar néprajz. IV. köt. Budapest, Akadémiai Kiadó, 50–57.

VADAS Gyula

2010 Jövők: a többnemzedékes nagycsalád. Nemzetmentő tervezet.

2010, Sétatér Alapítvány. (digitális kiadás)

2013 Pécs, az öngazgató közösségek városa. Pécs, Pécsi Lokálpatrióta Szövetség. (digitális kiadás)

é.n. (szerk.) Nemzeti öngazgató. Szemelvények. (előkészületben)

VADAS Gyula – VERESS Albert

2012 Az ördög cimborája. A felcsíki öngyilkosságokon túl... Csíkszereda, Státus Kiadó.

VINCZE Gábor

1996 Puskás Lajos és a Kolozsvári Tizes Szervezet. Korunk, 4. sz., 100–117.